

розкривається через положення «хто хоче здійснити свої права, повинен сам потурбуватися про це».

В цьому контексті на перше місце мають виходити дії сторони – особи, яка має намір вчинити певні процесуальні дії. І суд, і інша сторона, і суспільство в цілому очікують, що поінформована особа піклується про свої права і вчиняє дії відповідно до свого волевиявлення. Поняття «законні очікування» (*legitimate expectations*) слід розглядати як елементи верховенства права та «юридичної визначеності» (*legal certainty*). Практика Суду ЄС і ЄСПЛ розглядає законні очікування як елемент правової визначеності в умовах відсутності єдиної теорії легітимних (законних) очікувань, придатних для всіх національних правопорядків.

Зацікавлена особа має вчиняти активні дії з отримання копії судового рішення, а дії суду з несвоєчасного направлення (або навіть не направлення) судового рішення мають оцінюватися через призму створення перешкод у своєчасному вчиненні особою процесуальної дії.

Таким чином, при поновленні процесуальних строків, суд має пройти об'єктивний тест:

- чи вчиняла зацікавлена особа активні дії зі здійснення свого права?
- чи вчинялися ці дії в межах відповідного процесуального строку?
- чи мали місце дії (бездіяльність) суду щодо виконання приписів процесуального законодавства?
- чи наявний причинно-наслідковий зв'язок між діями зацікавленої особи, діями (бездіяльністю) суду з наслідком у вигляді пропуску процесуального строку?

При поновленні або при відмові у поновленні процесуального строку суд має дати відповідь на кожне питання об'єктивного тесту та відобразити свою відповідь у відповідній ухвалі.

Без відповідного вмотивування можливість поновлення строку буде не зрозумілою суспільству, підставі поновлення розмитими та залишаться в прямій залежності від суб'єктивної оцінки суду.

Одержано 01.04.2018

УДК 346.3;346.2:346.5

Ірина Анатоліївна Селіванова,

доцент кафедри господарського права Національного

юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6186-5652>

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ, АКТУАЛІЗОВАНІ УКРАЇНСЬКИМИ РЕФОРМАМИ

Україна – держава молода, тому її законодавство не є досконалим. А модернізація життя країни та широкомасштабні реформи, що проводяться останні роки, особливо актуалізували деякі проблеми законодавства.

1. *Медична реформа та проблема процедури припинення публічних юридичних осіб.* Одним із напрямків медичної реформи є запуск масштабного процесу автономізації

закладів охорони здоров'я (далі – ЗОЗ), тобто перетворення ЗОЗ-бюджетних установ у казенні або некомерційні комунальні підприємства. Законодавець [1, Прикінцеві положення] стимулює цей процес, адже до 31 грудня 2018 року значно спрощує процедуру такого перетворення: 1) кредитори державних та комунальних закладів охорони здоров'я, що реорганізуються, позбавляються права вимагати від них виконання незабезпечених зобов'язань, припинення або дострокового виконання зобов'язання або забезпечення виконання зобов'язання; 2) не застосовується обов'язкова оцінка майна, передбачена Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»; 3) передача нерухомого майна здійснюється на підставі даних бухгалтерського обліку відповідних бюджетних установ щодо такого майна та результатів обов'язкової його інвентаризації; 4) кошти, не використані державним чи комунальним ЗОЗ–установою протягом бюджетного періоду, не вилучаються та можуть бути використані у подальшому виключно з метою фінансування діяльності ЗОЗ–підприємства.

Автономізація ЗОЗ має завершитися в 2019 році, адже Національна служба здоров'я, що реалізує систему державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення, укладає договори лише із ЗОЗ–підприємствами. І лише тимчасово, протягом 2018–2019 років, за рішенням Кабінету Міністрів України допускається фінансування надання первинної медичної допомоги комунальними ЗОЗ, що не уклали договори про медичне обслуговування населення з Уповноваженим органом, шляхом надання субвенцій із державного бюджету відповідним місцевим бюджетам [2, Прикінцеві та перехідні положення].

У зв'язку з таким масштабним процесом перетворення бюджетних установ у підприємства виникло питання щодо законодавства, яке регулює цей процес. Як відомо, порядок припинення юридичної особи врегульовано Цивільним кодексом України (далі – ЦКУ) (ст. 104–112), Господарський кодекс України (ст. 59) питання припинення суб'єкта господарювання вирішує шляхом відсилання до закону.

Виходячи з норми ст. 81 ЦКУ ЗОЗ – бюджетні установи є юридичними особами публічного права, бо створюються розпорядчим актом органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

ЦКУ чітко визначає, що його нормами встановлюється лише порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права, а порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України та законом.

Залишається Закон про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – Закон про держреєстрацію), дія якого поширюється на відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом). Утім, Закон про держреєстрацію регулює лише здійснення безпосередньо реєстраційних дій, необхідних при припиненні юридичної особи, але не регулює порядок створення комісії з припинення та її компетенцію. Ці питання врегульовано ЦКУ, але дія його норм не розповсюджується на публічних юридичних осіб, до яких відносяться бюджетні установи.

2. Реформа управління державними та комунальними підприємствами та поява органів корпоративного управління в унітарних підприємствах.

У державному секторі економіки, для якого завжди був характерним принцип єдиначальності, розвиток корпоративного управління почався у 90-х роках минулого сторіччя, коли у зв'язку з приватизацією та корпоратизацією державних підприємств

виникли акціонерні товариства за участі держави. Обов'язковим органом управління таких суб'єктів стали спостережні ради, що контролюють діяльність правління товариства з метою захисту інтересів держави та акціонерів [3].

У 2015 році в акціонерних товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 % відсотків належить державі, з'являється нова посадова особа – корпоративний секретар, який здійснює інформаційне та організаційне забезпечення діяльності органів управління та контролю АТ, а також обмін інформацією між органами управління та контролю АТ, його акціонерами, іншими зацікавленими у діяльності АТ особами та громадськістю [4].

Однак якщо в появі спостережних рад та корпоративних секретарів серед органів управління акціонерних товариств за участі держави не було ніякої інтриги в силу притаманності таких органів організаційній формі акціонерного товариства, то Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності» від 02.06.2016 р. [5] внесено революційні зміни в організацію управління унітарними державними та комунальними підприємствами – з'явився такий орган корпоративного управління як наглядові ради.

Наглядова рада державного унітарного підприємства утворюється за рішенням суб'єкта управління об'єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством. Наглядова рада обов'язково утворюється на державних унітарних підприємствах та в господарських товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, за наявності одного з таких критеріїв: а) вартість активів згідно з даними останньої річної фінансової звітності перевищує 2 млрд грн; б) розмір чистого доходу такого державного унітарного підприємства або господарського товариства згідно з даними останньої річної фінансової звітності перевищує 1,5 млрд грн; в) розмір статутного капіталу новоутвореного державного унітарного підприємства, господарського товариства на дату його утворення перевищує 2 млрд грн; г) кількість акціонерів – власників простих акцій такого господарського товариства становить 10 або більше осіб [6].

Компетенція наглядової ради, її кількісний склад, порядок скликання, проведення засідання, прийняття рішень та інші питання внутрішньої організації діяльності наглядової ради визначаються в статуті підприємства та положенні про наглядову раду. Незалежні члени наглядової ради повинні становити більшість від її загального складу, вони обираються за конкурсом [7].

У свою чергу, в комунальному унітарному підприємстві наглядова рада утворюється за рішенням органу, до сфери управління якого воно належить. Критерії, відповідно до яких утворення наглядової ради комунального унітарного підприємства є обов'язковим, а також порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради та її комітетів, порядок призначення членів наглядової ради затверджуються рішенням відповідної місцевої ради [9, ст. 78].

Водночас, крім таких, не притаманних унітарним підприємствам органів управління, проявляється тенденція залучення громадськості до управління суб'єктами державного та комунального секторів економіки. Так, медичною реформою передбачено можливість створення спостережних та опікунських рад в автономізованих ЗОЗ – некомерційних підприємствах [1, ч. 2 п. 3].

Спостережні ради створюються за рішенням власника закладу охорони здоров'я (уповноваженого ним органу), при державних та комунальних закладах охорони здоров'я, що надають медичну допомогу вторинного і третинного рівнів, з якими головними розпорядниками бюджетних коштів укладені договори про медичне обслуговування населення.

Спостережні ради розглядають, зокрема, питання щодо дотримання прав та забезпечення безпеки пацієнтів, додержання вимог законодавства при здійсненні медичного обслуговування населення закладом охорони здоров'я, фінансово-господарської діяльності закладу охорони здоров'я тощо. До складу спостережної ради закладу охорони здоров'я, крім представників власника закладу охорони здоров'я (уповноваженого ним органу) та відповідних органів виконавчої влади та/або органів місцевого самоврядування, входять (за їхньою згодою) депутати місцевих рад, представники громадськості та громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на захист прав у сфері охорони здоров'я, організації, що здійснюють професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я.

У свою чергу, опікунські ради створюються з метою сприяння діяльності закладів охорони здоров'я. До їх складу (за згодою) можуть включатися благодійники, представники громадськості та громадських об'єднань, благодійних, релігійних організацій, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, волонтери та інші. Рішення про створення опікунської ради при закладі охорони здоров'я та положення про неї затверджуються наказом керівника закладу охорони здоров'я або уповноваженого органу.

Викладене дає підстави для наступних висновків:

1. Чинним законодавством належним чином не врегульовано процедуру припинення юридичних осіб публічного права, що потребує негайного законодавчого реагування.
2. Управління господарськими товариствами, в яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, та державними (комунальними) підприємствами стає більш відкритим. Упровадження інституту наглядових рад дає можливість залучати до управління ними професійних та незалежних фахівців, що має підвищити економічні показники діяльності таких суб'єктів та економіки в цілому.
3. Поява наглядових рад серед органів управління державними підприємствами на тлі задекларованої масової приватизації державних підприємств свідчать про тенденцію до зникнення такої організаційної форми як унітарне державне комерційне підприємство.
4. Створення умов для участі громадськості в управлінні суб'єктами державного та комунального секторів економіки сприятиме ефективній діяльності таких суб'єктів, та розвитку громадянського суспільства в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я : закон України від 06.04.2017 № 2002-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19> (дата звернення: 10.04.2018).
2. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19/paran157#n137> (дата звернення: 10.04.2018).
3. Положення про спостережну раду корпоратизованих підприємств : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.1993 № 556. *Про приватизацію : бюлетень*. 1998. № 8. С. 19.
4. Примірне Положення про корпоративного секретаря АТ, в статутному капіталі якого більше 50 % відсотків належить державі : затв. наказом ФДМУ від 19.03.2015 № 356 URL: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/old/pdf/file_1451029636_%20356.pdf (дата звернення: 10.04.2018).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : закон України 02.06.2016 № 1405-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19/paran11#n11C> (дата звернення: 10.04.2018).

6. Деякі питання управління державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі : постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 142 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2018).

7. Порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради державного унітарного підприємства та її комітетів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 142 // База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2018).

8. Порядок проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства та їх призначення, а також проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, що пропонуються суб'єктом управління об'єктами державної власності до обрання на посаду незалежних членів наглядової ради : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 142 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2018).

9. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.04.2018).

Одержано 14.04.2018

УДК 347.1

Олександр Васильович Соболев,

доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5720-7844>

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО ГРОМАДЯНАМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Частина 2 статті 47 Конституції України (надалі – КУ) [1] передбачає, що громадянам, які потребують соціального захисту, *житло* надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. У частині 1 статті 2 Закону України «Про житловий фонд соціального призначення» [2] спираючись на зазначену статтю Конституції України визначено, що громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту, *соціальне житло* надається безоплатно. Виникає питання, чи можна обмежити ч. 2 ст. 47 КУ тільки наданням соціального житла, як це зазначено у вищезгаданому законі, або потрібно більш ширше трактувати поняття «соціальне житло» в контексті Конституції України.

В цьому випадку слід звернутися до Житлового кодексу України (далі – ЖКУ) [3], де стаття 4 визначає, що житлові будинки, а також жилі приміщення в інших будівлях, що знаходяться на території України, утворюють житловий фонд, до якого відносяться жилі будинки і жилі приміщення в інших будівлях, що належать державі (державний житловий фонд). Державний житловий фонд перебуває у віданні місцевих Рад народних депутатів